

Täysistunto

Torstai 19.2.2026 klo 16.00—19.53

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 5/2026 vp

Lähetekeskustelu

Puhemies Jussi Halla-aho: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 3. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.

Keskusteluun varataan tässä vaiheessa enintään 30 minuuttia. Jos puhujalistaa ei tässä ajassa ehditä käydä loppuun, asian käsittely keskeytetään ja sitä jatketaan muiden asiakohtien jälkeen. — Ministeri Meri, olkaa hyvä.

Keskustelu

17.02 **Oikeusministeri Leena Meri** (esittelypuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! [Hälinää] — Minä odotan, että tässä vähän rauhoittuu. [Puhemies koputtaa] — Kiitos, puhemies! — Käsitlemme sakkomenettelyn muutosta. Sakkomenettely on menettelyä, jossa sakkorangaistus määrätään tuomioistuimen ulkopuolella. Sakkomenettelyssä poliisi tai syyttäjä voi määrätä sakkorangaistuksen, jos kyse on selvästä ja yksinkertaisesta rikosasiasta. Voimassa oleva nykyinen sakkomenettelylaki tuli voimaan vuoden 2016 lopussa, ja lain käyttöalaa on laajennettu viimeksi vuonna 2019.

Tämä hallitus haluaa sujuvoittaa ja nopeuttaa rikosprosessia ja varmistaa samalla, että oikeusturva toteutuu nopeammin. Nyt käsittelyssä olevalla hallituksen esityksellä edistäänkin osaltaan hallitusohjelman tavoitetta oikeusprosessien sujuvoittamiseksi sekä lisäksi hallitusohjelmakirjausta siitä, että hallitus toteuttaa tämän sakkomenettelyn kokonaistarkastelun ja uudistuksen.

Rikosketju, kuten tiedämme, on ollut pitkään kuormittunut. Esitutkinta, syyteharkinta ja tuomioistuinmenettely kestävät liian pitkään. Tämä heikentää tietysti kansalaisten luottamusta oikeusvaltioon ja kuluttaa viranomaisten resursseja ja hidastaa tietysti sitä, että uhri saa oikeutta. Esitys kohdistuu juuri näiden ongelmien taklaamiseen mahdollistamalla selvien ja yksinkertaisten, sakolla sovitettavien asioiden käsittelyn kevyemmin ilman, että asianosaisten oikeusturvasta tingitään.

Esittelen seuraavaksi kolme keskeisintä muutosta, joita ovat nämä.

Ensinnäkin esityksessä ehdotetaan laajennettavaksi sakkomenettelyn soveltamisalaa niin, että menettelyä voitaisiin käyttää jatkossa myös rikoksissa, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta. Soveltamisalan ulkopuolelle rajattaisiin kuitenkin tietyt rikokset tuosta rangaistusrajasta huolimatta, jotka ovat laadultaan ja suojeltavan oikeushyvän vuoksi sellaisia, että ne kuuluvat tuomioistuinkäsittelyyn. Näitä ovat henkeen, tervey-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

teen ja vapauteen kohdistuvat rikokset sekä seksuaalirikokset, terrorismirikokset ja eräät viranomaisiin kohdistuvat rikokset.

Toinen asiakokonaisuus, jota tässä esitetään, on poliisin ja syyttäjän toimivallan jako ja sen muutokset. Ehdotettavat muutokset ovat sellaisia, että poliisi voisi jatkossa ratkaista sakkomääräyksellä kaikki nykyisen sakkomenettelylain soveltamisalan alaiset teot, joista säädetty ankarin rangaistus on kuusi kuukautta vankeutta, ja määrätä enintään 60 päiväsakon suuruisen sakkorangaistuksen. Nykyisin tämä on alhaisempi. Loput sakkomenettelyn soveltamisalaan kuuluvat asiat ratkaisisi syyttäjä — eli 6 kuukautta — 2 vuotta. Näin syyttäjien resurssit voidaan kohdentaa oikeudellisesti vaativampiin juttuihin, joita jatkuvasti tietysti on, ja tuomioistuimissa voidaan keskittyä ydintehtäviin ja vaativiin asioihin. Tarvittaessa poliisi voi tietysti neuvotella syyttäjän kanssa siitä, soveltuuko yksittäinen rikosasia sakkomenettelyyn, jos tällaista pohdintaa käydään. Se tuo lisää myös sitä, että rangaistuskäytäntö pysyy yhtenäisenä.

Kolmanneksi tässä esityksessä sakkomenettelystä ehdotetaan, että määrättäviä muita seuraamuksia laajennetaan hallitusti, kun sakkomenettelyssä määrättävän menettämis seuraamuksen enimmäismäärä nousisi 5 000 euroon nykyisestä 1 000 eurosta. Lisäksi sakkomenettelyssä voitaisiin uusina seuraamuksina määrätä jatkossa asian selvittämisestä aiheutuneet päihdekustannukset sekä rikokseen perustuva riidaton — korostan: riidaton — asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus. Näiden muutosten ansiosta sakkomenettelyssä voitaisiin ratkaista esimerkiksi näpistysasiaan liittyvä korvausvaatimus sekä muulla kuin tarkkuusalkometrillä selvitettävät rattijuopumusrikokset.

Sakkomenettelyssä asioita käsiteltäessä huolehditaan jatkossakin asianosaisten oikeus- turvasta. Kuten aikaisemmin totesin, siinä voidaan käsitellä vain selviä ja yksinkertaisia asioita, joista ei yleisen rangaistuskäytännön mukaan olisi odotettavissa ankarampaa seuraamusta kuin sakko — eli tässä menettelyssä ei määrätä ehdollisia, ehdottomasta nyt puhumattakaan, vain sakkorangaistus. Sakkomenettely edellyttäisi edelleen molempien osapuolien suostumusta tähän menettelyyn — eli suostumus tulee olla.

Esityksellä myös parannetaan asianomistajan muutoksenhakuoikeutta esimerkiksi tilanteissa, joissa asianomistaja muutoksenhaulla kertoo, että hän antoi tilanteeseen suostumuksen mutta hänellä oli siihen erityisiä syitä, miksi hän näin ajatteli. Tämä olisi esimerkiksi yksi keino siihen, jos ajatellaan, että joku on vaikkapa tilanteessa kokenut jonkinlaista painostusta ja antanut suostumuksen ja sitten ilmoittaakin, että tässä oli tällainen tilanne. Tämä on minusta tällainen hyvä keino siihen, että ei tule tilanteita, joissa kävisi niin, ettei voi sitten toisessa tilanteessa kertoa, mitä siinä kyseisessä suostumustilanteessa on ajatellut.

Alaikäisen epäillyn kohdalla esitetään lisättäväksi huoltajan informointia ja osallistumista menettelyssä. Tässä on ollut käytännön haasteita, joihin halutaan puuttua.

Arvoisa puhemies! Vaikutuksista muutama keskeinen havainto.

Esityksen myötä rikosasioiden käsittely nopeutuu. Arvion mukaan tuhansia selviä sakkoasioita voidaan siirtää pois täysimääräisestä rikosprosessista ja -käsittelystä. Tämä keventää kaikkien ketjun toimijoiden tehtäviä ja nopeuttaa tietysti sitä asian läpimenoaikaa, kun se sakko tulee siinä välittömästi. Kun se on joka tapauksessa tulossa silloin, kun myönnetään ja asia on selvä, niin on hyvä, että se on siinä saman tien annettavissa eikä kestä siellä kuukausikaupalla. Näin ollen oikeusturvan saaminen nopeutuu ja perustuslaissa turvattu oikeus saada asiansa käsiteltyksi ilman aiheetonta viivytystä paranee. On hyvä muistaa, että tämä on myös perusoikeus, että asiat käsitellään viivytyksettä. Tällä parannetaan siten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

myös rikoksen uhrin asemaa, koska jos hän suostuu menettelyyn, hän näkee, että siinä sitten häneen kohdistunut epäily, vastaaja, saa rangaistuksen, ja siinä voidaan mahdollisesti sopia myös riidattomat asianomistajan korvaussaamiset.

Vahvistamme käytännössä oikeusvaltiota tällä esityksellä, kun vapautamme resursseja näihin vaativiin asioihin, kuten aiemmin totesin. Asiat käsitellään nopeammin, ja tämä on eräs tapa saada nopea ratkaisu asiaan.

Kuten totesin, tämä on asianosaisten suostumusta edellyttävä, mikä yhdessä muutoksenhakuoikeuden kanssa turvaa oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin vaatimukset. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia, ministeri. — Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

17.10 Pekka Aittakumpu ps: Arvoisa puhemies! Kuten ministeri Meri tuossa hyvässä esittelypuheenvuorossaan kertoi, tällä esityksellä nopeutetaan ja helpotetaan monien pienempien rikosten käsittelyä niin, että syyttäjille ja tuomioistuimille jää sitten aikaa käsitellä isompia ja haastavampia juttuja. Asia on juuri näin, kuten ministeri Meri kuvasi, että rikosasioiden käsittelyn kesto viranomaisissa on pidentynyt vuosien mittaan huolestuttavalla tavalla ja asialle täytyy tehdä jotain. Tämä nyt esitelty uudistus on hyvin järkevä ja oikeansuuntainen, kun nyt helpotetaan tuomioistuinten ja syyttäjien työtä. Tämä säästää sekä aikaa että myöskin rahaa. Tässä hallituksen esityksessä todetaan, että tämä voi tuoda parhaimmillaan kokonaisuutena jopa miljoonien säästöt vuodessa muun muassa tuomioistuinten, syyttäjien, poliisin, Tullin ja Rajavartiolaitoksen kohdalla.

Tässä siis on tiivistetysti kyse siitä, että sakkomenettelyn käyttöä laajennetaan niin, että jatkossa sakkomenettelyssä voitaisiin ratkaista sellaisiakin asioita, joiden enimmäisrangaistus olisi kaksi vuotta vankeutta, kun nykyään sakkomenettelyssä voidaan toteuttaa sellaisia rikoksia, joista ankarin rangaistus on enintään kuusi kuukautta. Elikkä tämä muutos on varsin huomattava ja tulee sitten tosiaan helpottamaan tätä oikeudenkäynnin toteutumista Suomessa.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

17.12 Juha Hänninen kok: Arvoisa puhemies! Suomen turvallisuus rakentuu monesta palasesta. Sitä rakentavat rajavalvonta, poliisin toimintakyky, kriisinkestävä arki sekä etenkin oikeusjärjestelmän toimivuus ja kansalaisten luottamus siihen, että oikeus toteutuu. Kun rikosasioiden käsittely venyy kuukausista vuosiin, tämä luottamus horjuu ja rikosoikeus menettää tehoaan. Viime vuosien kehitys on tältä osin siksi ollut huolestuttavaa. Tämän esityksen tavoite on vahvistaa oikeusturvaa ja parantaa kansalaisten turvallisuutta sujuvoittamalla rikosprosessia. Sakkomenettelyn laajentaminen myös sellaisiin rikoksiin, joiden enimmäisrangaistus on kaksi vuotta vankeutta, mahdollistaa selkeiden ja yksinkertaisten tapausten ratkaisemisen ilman raskasta tuomioistuinkäsittelyä. Samalla poliisi, syyttäjät ja tuomioistuimet saavat enemmän tilaa keskittyä vaativimpiin ja yhteiskunnan turvallisuutta vakavimmin uhkaaviin rikoksiin.

Arvoisa puhemies! Turvallisuus ei synny vain kovemmista rangaistuksista — ennen kaikkea se syntyy varmuudesta, että seuraamus tulee ajallaan. Tämä uudistus on askel kohti ripeämpää ja ennakoitavampaa järjestelmää, jossa rikosoikeudellinen vastuu toteutuu tehokkaasti. Se toteutuu, kun poliisi voi käsitellä lisää selviä tekoja sakkomenettelyssä ja syyttäjät vahvistavat kaavamaiset asiat nopeammin. Samalla mahdollisuus määrätä menet-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

tämissäseuraamuksia nykyistä laajemmin, aina 5 000 euroon asti, varmistaa, etteivät taloudelliset rikoshyödyt jää tekijälle. Siksi tämä esitys parantaa arjen turvallisuutta.

Arvoisa puhemies! Kyse ei ole vain menettelystä vaan kokonaisuudesta, jossa oikeus- turva, turvallisuus ja viranomaisten toimintakyky kulkevat käsi kädessä. Tämä esitys vastaa niihin haasteisiin, jotka rikollisuuden monimutkaistuminen, kansainvälistyminen ja uudet ilmiöt, kuten tekoälyn väärinkäyttö, ovat tuoneet rikosprosessiin. Siksi tämä uudistus on ennen kaikkea turvallisuusteko. Se varmistaa, että oikeus ei viivästy, rikosvastuu ei jää toteutumatta ja viranomaisten työ ei juutu raskaaseen hallintoon. Kun he voivat keskittyä vakavimpiin uhkiin, voi jokainen suomalainen elää arkeaan turvallisilla mielin. — Kiitos, arvoisa puhemies. [Vastauspuheenvuoropyyntöjä]

Puhemies Jussi Halla-aho: Vastauspuheenvuoro, edustaja Savola, yksi minuutti.

17.15 Mikko Savola kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Turvallisuustekijä varmasti, mutta itse näen nyt tämän esityksen enemmänkin kustannussäästönä ja varmasti myös byrokratian keventämisenä. Oikeastaan kysymys arvoisalle ministerille tästä olisikin: kun näitä vaikutuksia arvioitte, että prosessi tulee nopeutumaan, tuhannet selvät sakkotuomiot pystytään antamaan ja tällä tavalla kuormitusta pienentämään, niin mikä tämän kustannusvaikutus tulisi olemaan?

Onko tässä samalla nyt sitten huolehdittu myös, että poliisilla on riittävät resurssit? Onko tämä sisäasiainministeriön kanssa käyty läpi siltä osin, että poliisilla on riittävät resurssit tehdä ne päätökset niin, että ne pystytään toteuttamaan niin kuin lainsäädäntö edellyttää? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Muutkin edustajat voivat niin halutessaan pyytää vastauspuheenvuoroa painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan. — Lakivaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Eerola, olkaa hyvä.

17.16 Juho Eerola ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Rikosprosessien käsittelyajat ovat viime vuosina pidentyneet oikein merkittävästi. Tässä on taustalla toisaalta se, että rikokset ovat monimutkaistuneet, ja sitten myöskin tosiaan se, että oikeudenhoidon resurssit ovat olleet niukat — vaikka niitä on nyt koetettu edes vähän nostaa, nostaa nokkaa pinnan yläpuolelle, mutta silti siihen rikosmäärään nähden ehkä niukat. Tässä tilanteessa on siksi ihan perusteltua tarkastella, missä asioissa tällainen raskas prosessi on välttämätön ja missä sitten tällainen nyt esitetty kevyempi malli riittää oikeudenmukaisen lopputuloksen saavuttamiseen.

Tämä sakkomenettely ei ole korvaamassa oikeusprosessia vaan lähinnä pikemminkin rajaa sitä, ja se erottaa ne asiat, joissa yhteiskunnan kannalta keskeistä on nopea ja varma seuraamus, ja sitten taas sen, missä asioissa tarvitaan ehkä tällainen täysimittainen tuomiokäsittely.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

17.17 Lauri Lyly sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ymmärrän tämän käsittelyn nopeuttamistarpeen, koska nämä ovat luvattomasti venyneet tässä vuosien varrella. Nyt kun tässä ollaan siirtämässä sakkomenettelyyn semmoisia asioita, jotka ovat olleet oi-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

keuskäsittelyssä aikaisemmin, niin kysyisin nyt sitä, miten tässä tällainen oikeusapuasia sitten hoituu niitten ihmisten osalta, jotka siirtyvät tälle puolelle sieltä oikeuslaitoksen puolelta. Kuinka se turvataan, että siellä pystytään käsittelemään asia myöskin tämän henkilön kannalta, joka on syytettynä, oikeudenmukaisesti ja tasapuolisesti niin, että hän ymmärtää, mistä tässä on kysymys? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Pauli Kiuru, olkaa hyvä

17.18 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministerille esittelystä. Pidän itse tärkeänä sitä, että todellakin prosessit nopeutuvat ja käsittely nopeutuu, ja se on oikeusturvankin kannalta oikein hyvä. Esititte myös, että jos epäilyksiä on, niin sitten voi käyttää myös raskaampaa menettelyä, että ei tule sitä tunnetta, että on kohdeltu väärin.

Tämä hallitus on lisännyt poliisien määrää. Koko ketju on huomioitu entistä paremmin: poliisit, syyttäjät, oikeusistuimet, Rikosseuraamuslaitos. Onko teillä kertoa joitain lukuja siitä, miten tämä kokonaisketju ja oikeusturva näin kokonaisuudessaan ovat kehittyneet ja kehitymässä tällä vaalikaudella?

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

17.19 Veijo Niemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvoisa ministeri! Muutos on todella hyvä, jos sillä nopeutetaan näitä erilaisia tapahtumia. Kysyisin arvoisalta ministeriltä kuitenkin, onko tässä huomioitu sitten riittävästi esimerkiksi poliisille tuleva kalusto kentälle, ajoneuvoihin ynnä muihin, niin että voidaan sakkomenettelyä käsitellä saman tien. Läheskään kaikkiin meidän partioautoihin, mitä poliisilla tällä hetkellä on, nämä laitteet eivät oikein tahdo kyllä mahtua muuten kuin johonkin peräkärryyn, mutta se ei liene mitään järkevää eikä todellista.

Kun tällä hetkellä rangaistusvaatimus annetaan jollekulle, siinä tulee se ”kiistää”, ”ei kiistää”, eli olihan tässä nyt kuitenkin se mahdollisuus siten, että vaikka sillä hetkellä tuntuisi, että okei, tämä on ihan selvä asia, niin sitten kun saa seuraavan yön aikana tai seuraavan päivän aikana neuvoja joltakulta itseään viisaammalta, pystyy vielä kuitenkin viemään tämän jälkikäsitelyyn, että menikö tässä nyt varmasti kaikki oikein? — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Partanen, olkaa hyvä.

17.20 Karoliina Partanen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tahdon kiittää ministeriä erittäin hyvästä työstä tämänkin esityksen osalta. Suomessa on ollut pitkään vakava perusoikeusongelma se, että meidän prosessit ovat kerta kaikkiaan olleet aivan liian pitkiä. Ministeri on tällä hallituskaudella tarmokkaasti tarttunut tähän haasteeseen ja tuonut eduskunnan käsiteltäväksi useita hyviä uudistuksia, jotka nopeuttavat oikeusprosesseja. Ihmiset saavat nopeammin oikeutta ja asiansa käsiteltäväksi. Se on todella, todella tärkeää. Tästä on Suomea myös arvioitu erilaisten kansainvälisten valvontaelinten toimesta, ja nyt Orpon hallitus ja ministeri ovat tehneet tässä erittäin hyvää työtä.

Itse ajattelin ensin, että olisi ollut hyvä, jos tätä olisi vielä viety siihen suuntaan, että suostumusta ei edes tarvittaisi, mutta kun tässä nostettiin esimerkiksi nämä oikeusturvaky-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

symykset, niin nythän sitten, jos suostumusta ei anneta, pystyy viemään asian prosessiin ja sitä kautta saamaan oikeusturvaa ja niin edespäin.

En näe, että tässä olisi kyse säästöistä, vaikka niitäkin meidän pitää yhteiskunnassa tehdä.

Kiitos vielä, ministeri, tästä esityksestä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Nieminen, olkaa hyvä.

17.22 Mira Nieminen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos oikeusministerille erittäin hyvästä lakiesityksestä, mitä on poliisissa toivottu pitkään. Ihan käytännön työn kannalta ja prosessiekonomiaan nähden tämä on todella tervetullut siinä mielessä, että saamme sujuvoitettua toimintoja ja tosiaan sitä oikeusprosessia ja vahvistettua myös oikeusvaltion periaatteita. Tämä on käytännönläheinen uudistus, joka vastaa kentältä nousseisiin tarpeisiin ja tosiaan selkeyttää toimivallan jakoa, nopeuttaa ratkaisujen tekemistä ja keventää hallinnollista kuormaa operatiivisessa työssä.

Tällä on taloudellisia merkityksiä. Niin kuin tuossa totesin, prosessiekonomisesti myös poliisi ja syyttäjät säästävät niin ajallisesti, resursseissa kuin myöskin sitten tosiaan taloudellisesti. Yksi sakko, kirjallinen menettely, maksaa tuomioistuimessa yli 500 euroa, ja tällä sakkomenettelyllä tämä on murto-osa siitä. Tosiaan tuomioistuimissa on varmaan laskettu, että tämä tulee miljoonia säästämään vuodessa, mutta tämä on tervetullut myöskin tosiaan poliisin ja syyttäjän puolelle. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Lehtinen, olkaa hyvä.

17.23 Rami Lehtinen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä on tosiaan poliisissa pitkään odotettu uudistus ja ehkäpä tämän hallituskauden suurimpia uudistuksia, joka vaikuttaa sinne käytäntöön. Jos tällaisia uudistuksia ei tehtäisi, vaihtoehtona olisi lisätä koko oikeusketjuun merkittävästi resursseja lisää, eli se säästö tulee ennen kaikkea sitä kautta, että pystytään nykyisellä henkilöstömäärällä hoitamaan ne tehtävät, jotka on asetettu.

Hyvänä esimerkkinä tästä ovat rattijuopumukset, jotka jo aikaisemmin tuotiin sakkomenettelyn piiriin. Se on merkittävästi vähentänyt poliisien työmäärää ja vaikuttaa sitten siihen, että pystytään muut tutkintatoimet viemään loppuun.

Erityisen tärkeä tämä on siinä, että rajoittamistoimet esitutkinnassa on nykyään viety hyvin pitkälle. Monesta jutusta ei enää tule minkäänlaista rangaistusta, kun niitä ei voi käsitellä sakolla ja tuomioistuimet eivät ehdi niitä ottaa ja syyttäjät tutkia, jolloin niitä sitten josain kohtaa rajoitetaan. Eli edes joku rangaistus pystytään antamaan, kun jutut tuodaan sakkomenettelyn piiriin laajemmin.

Itse olisin vielä toivonut tässä, että tämä olisi mennyt vähän niin kuin vanhassakin kaavassa, että epäillyn suostumusta ei aina tarvittaisi vaan epäilty voisi kahden viikon aikana hakea siihen muutosta ja sitä kautta saada asian normaaliin käsittelyyn.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Reijonen, olkaa hyvä.

17.24 Minna Reijonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oikeusturva on aina hakusessa, kun käsittelyajat pitenevät. Tämä sujuvoittaminen on erittäin tärkeää. Siellä on

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

kuitenkin ollut tämmöistä ruuhkaa ja byrokratiaa näissä oikeuskäsittelyissä, ja vihdoinkin tähän nyt on puututtu. Nopeus on valttia tässäkin asiassa.

Minusta nyt tuntuu sille, että ministeri Meri laittaa kulut ja rötöstelijät kuriin tällä. Kiitoksia ministerille.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Edustaja Strandman, olkaa hyvä.

17.25 Jaana Strandman ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kunnioitettu ministeri! Sakkomenettelyn laajentaminen tuottaa merkittäviä hyötyjä oikeusjärjestelmälle kokonaisuutena. Tuomioistuimien ja syyttäjien työmäärä kevenee, käsittelyajat lyhenevät, ja resurssit voidaan kohdentaa monimutkaisimpiin tapauksiin. Menettelyn nopeus hyödyttää myös asianosaisia, jotka saavat ratkaisun selkeämmin ja nopeasti ilman monimutkaista oikeusprosessia.

Tämä esitys on harkittu ja perusteltu uudistus, jonka tavoitteena on juurikin sujuvoittaa rikosprosessia, vahvistaa oikeusvaltion toimivuutta ja varmistaa, että resurssit käytetään tehokkaasti. Sakkomenettelyn laajentaminen on konkreettinen keino nopeuttaa ja helpottaa monien pienempien rikosten käsittelyä.

Kiitän jälleen arvoisaa ministeri Merta hyvästä esityksestä.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitoksia. — Oikeusministeri Meri, neljä minuuttia tai vähemmän, olkaa hyvä.

17.26 Oikeusministeri Leena Meri: Kiitos, arvoisa puhemies! Hyviä puheenvuoroja.

Tosiaan korostan nyt ensimmäiseksi sitä, että tämä ei ole siis mikään säästölaki. Tätä ei ole sitä varten tehty, vaan poliisit ovat toivoneet järkevämpää ja laajempaa sakkomenettelyä, ja on vuosikausia puhuttu siitä, miten siihen saataisiin sitten poliisi, syyttäjät, asianosaisten suostumukset ja muuta. Tämä on siis ensisijaisesti sitä, että oikeusturva toteutuu nopeammin.

Tässähän on rajauksena tietyt rangaistustasot. Sitten on poissuljettu vielä tietyt rikokset, mitä tuossa luettelini, esimerkiksi henkeen ja terveyteen liittyvät ja terrorismirikokset, joita ei saa käsitellä tässä lainkaan. Nämä ovat selvät, riidattomat asiat. Kumpikin suostuu siihen ja haluaa, että okei, tässä on nyt tämä homma. Haluan poistaa sen päiväjärjestyksestä. Hyvä, minun ei tarvitse tulla oikeuteen. Maksa sinä sakkosi ja minulle korvaukset, ja vahvistamme sen. Tässä nostetaan sitä tasoa.

Me päästään lähemmäs pohjoismaista tasoa. Meillä on naapurimaassa Ruotsissa muita keinoja. Heillä on laajempi mahdollisuus esimerkiksi sakkomenettelyssä määrätä jopa oheen ehdollinen vankeus. Tässä nyt ei sitä esitetä, mutta tämmöisiä erilaisia malleja on ympäri Eurooppaa.

On järkevää, että me käytetään resurssit niihin vaativiin rikosasioihin, joissa pitää pohtia näyttöä, pitää pohtia vahingonkorvauksia ja monenlaisia muita asioita. Tässä voidaan määrätä myös menettämisseuraamus: Esimerkiksi varkaus, myönnät siinä, että okei, minä pöllin tämän kellon tuolta kultasepäntäältä. Siinä annetaan sinulle sakko. Asianomistaja sanoo, että minulle käy tämä, ja sitten se kello otetaan pois. Kaikki voidaan tehdä siinä samassa yhteydessä, eikä niin, että se pitäisi väkisin viedä jonnekin hitaaseen — kukaan ei tule paikalle, ja ketään ei oikeastaan kiinnosta se, ja se on jo kerran myönnetty. Elikkä tämmöisyyppisiä asioita.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

Tässähän ei rajoiteta mitenkään avustajan käyttöä, mutta täällä 4 ja 5 §:ssä kerrotaan, mitä kaikkia tietoja pitää kertoa muun muassa vastaajalle ja mitkä nämä seuraamukset ovat ja niin poispäin. Jos et anna siinä suostumusta, niin ei siinä ole mitään kellonaikaa, että se pitää tänään antaa. Joka tapauksessa, jos sinä sanot, että minä jään tätä miettimään, eihän sitä silloin voi siinä yhteydessä ratkaista. Tässä ei ole peruuttamismahdollisuutta, mutta voit hakea sitten muutosta tähän, jos olet sitä mieltä, että haluat hakea tähän muutosta ja valituksen ja täyteen oikeudenkäyntiin.

Sitten mitä tulee suostumuksenvaraisuuteen, niin sitä oli pohdittu täällä hallituksen esityksessä tosi hyvin. Varmasti, kun kaytte lakivaliokunnassa ja muissa valiokunnissa tätä läpi, voitte katsoa siellä, minkä takia tähän on päädytty. On hyvä huomata, että täällä on ollut myös lausuntoja siitä, että tämä menee liian laajaksi. Jos se olisi ollut ilman suostumusta, niin miten sitten meidän perustuslakivaliokunta sitä pohtisi? Eduskunnallahan on mahdollisuus toivoa uutta ja tehdä tähän muutoksia ja tehdä niitä meidän kanssa yhdessä. Ei siinä sinänsä mitään, mutta sitä on kyllä vahvasti pohdittu.

Tässä on ollut laaja työryhmä. Tässä ovat olleet poliisi ja syyttäjät ja tuomioistuimien ja asianajajien ja sisäministeriön mukana.

Tähänkin asti poliisit ovat sakkomenettelyssä sakkoja antaneet. Täällä ei nyt ilmene mitään näistä poliisiautoista, eli siihen minä en osaa vastata, mutta varmasti tätäkin voidaan käydä valiokunnassa läpi ja kysyä poliisilta, miten tämä menee.

Tässä nyt ehkä keskeisimmät. — Kiitos.

Puhemies Jussi Halla-aho: Kiitos, ministeri. — Keskustelu ja asian käsittely keskeytetään. Asian käsittelyä jatketaan tässä istunnossa muiden asiakohtien jälkeen.

Asian käsittely keskeytettiin kello 17.30.

Asian käsittelyä jatkettiin kello 19.34.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Nyt jatketaan aiemmin tässä täysistunnossa keskeytetyn asiakohdan 3 käsittelyä. — Ja siellä on ensimmäisenä puheenvuoron pitäjänä edustaja Nieminen. Olkaa hyvä.

19.34 Mira Nieminen ps: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme tänään hallituksen esitystä, jolla uudistetaan sakon ja rikesakon määräämisestä annettua lakia sekä siihen liittyviä lakeja. Kyseessä on poliisin ja koko rikosprosessiketjun näkökulmasta tärkeä ja odotettu uudistus. Tämä esitys vastaa todelliseen ongelmaan. Rikosasioiden käsittelyajat ovat pidentyneet merkittävästi. Vielä vuonna 2014 rikosasian kokonaiskäsittelyaika oli keskimäärin alle 10 kuukautta. Vuonna 24 se oli jo yli 15 kuukautta. Käsittelyajat ovat pidentyneet jokaisessa vaiheessa sekä poliisilla että syyttäjällä ja aina käräjäoikeudessa asti. Tämä kehitys vaarantaa oikeusturvaa, kuormittaa viranomaisia ja heikentää kansalaisten luottamusta oikeusvaltion. Oikeuden tulee toteutua ajallaan, ei vasta vuosien päästä.

Arvoisa puhemies! Esityksen keskeinen sisältö on sakkomenettelyn soveltamisalan laajentaminen. Jatkossa menettelyssä voitaisiin käsitellä rikosasiat, joista säädetty enimmäisrangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta. Tietty henkeen ja terveyteen kohdistuvat ri-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

kokset kuitenkin rajataan perustellusti soveltamisalan ulkopuolelle. Kyse ei siis ole vakavien rikosten siirtämisestä kevyempään menettelyyn vaan selkeiden, yksinkertaisten asioiden käsittelyn nopeuttamisesta.

Poliisin toimivaltaa selkeytetään ja vahvistetaan. Poliisi voisi ratkaista näin asiat, joista ankarin rangaistus on sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta ja määrätä enintään 60 päiväsakon sakkorangaistuksen. Vakavammat ja tulkinnanvaraiset asiat ratkaisevat edelleen syyttäjät ja käräjäoikeus. Tämä keventää prosesseja operatiivisella tasolla ja vapauttaa sekä poliisin että tuomioistuinten resursseja vaativampiin rikosasioihin.

Arvioiden mukaan jopa 5 000—6 000 rikosasiaa voisi vuosittain siirtyä täysimittaisesta rikosprosessista sakkomenettelyyn. Samalla menettelyssä voitaisiin määrätä enintään 5 000 euron menettämisseuraamus, päihdetutkimuskustannusten korvausvelvollisuus sekä ratkaista asianomistajan yksityisoikeudellinen vaatimus. Tämä tekee menettelystä kokonaisvaltaisemman ja tehokkaamman sekä vähentää tarvetta erillisille oikeudenkäynneille.

Lisäksi uudistuksella on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Yhden rikosasian käsitteleminen kirjallisessa menettelyssä tuomioistuimissa maksaa noin 530 euroa. Sakkomenettelyssä kustannus olisi murto-osa tästä. Tuomioistuimille laskennallinen säästö voisi nousta jopa useisiin miljooniin euroihin vuodessa, mutta myös Syyttäjälaitokselle ja esitutkintaviranomaisille syntyisi huomattavia säästöjä. Mutta kyse ei ole kuitenkaan vain euroista, vaan ennemmin siitä, että resursseja kohdennetaan sinne, missä niitä eniten tarvitaan: väkivaltarikoksiin, talousrikollisuuteen, järjestäytyneeseen rikollisuuteen.

Arvoisa rouva puhemies! On tärkeää korostaa, että oikeusturvasta ei tingitä. Suostumusmenettely säilyy, muutoksenhakuoikeus turvataan ja vakavimmat rikokset pysyvät tuomioistuimissa. Asianomistajan asemaa vahvistetaan, ja myös riidattomia korvausvaatimuksia voidaan jatkossa käsitellä menettelyssä.

Suomi on saanut vuosien 1959—2022 aikana 62 langettavaa ratkaisua oikeudenkäynnin kohtuuttoman keston vuoksi. Vaikka viime vuosina tilanne on parantunut ja vuoden 22 jälkeen uusia langettavia ratkaisuja ei ole annettu, rikosprosessin sujuvoittaminen on edelleen välttämätöntä.

Arvoisa rouva puhemies! Tilastokeskuksen mukaan vuonna 22 jopa 56 prosenttia alioikeuksista rangaistukseen tuomituista tuomittiin sakkorangaistukseen. Tämä kertoo siitä, että merkittävä osa rikosasioista on luonteeltaan sellaisia, joita voidaan käsitellä kevyemmässä ja nopeammassa menettelyssä ilman, että oikeusturva vaarantuu. Sakkomenettelyn laajentaminen on konkreettinen, rakenteellinen ja kustannustehokas keino lyhentää käsittelyaikaa koko rikosprosessiketjussa.

Vielä lopuksi, arvoisa rouva puhemies! Tämä esitys tukee pääministeri Petteri Orpon hallituksen ja ohjelman tavoitetta sujuvoittaa oikeusprosesseja ja vahvistaa oikeusvaltiota. Se on käytännönläheinen uudistus, joka vastaa kentältä nousseeseen tarpeeseen. Poliisille tämä on hyvä ja odotettu uudistus. Se selkeyttää toimivallan jakoa ja nopeuttaa ratkaisujen tekemistä ja keventää hallinnollista kuormaa operatiivisessa työssä. Samalla se on kansalaisille parempi ratkaisu: nopeampi käsittely, selkeämpi menettely ja tehokkaampi seuraamusjärjestelmä. Pidän esitystä tasapainoisena, vastuullisena ja tarpeellisena uudistuksena. Se vahvistaa rikosprosessin tehokkuutta, turvaa oikeusturvan ja parantaa viranomaisten toimintaedellytyksiä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Antikainen poissa. — Edustaja Heikkinen.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

19.40 **Janne Heikkinen kok:** Kunnioitettu puhemies! Mitä tapahtuu yhteiskunnalle, jossa rikoksesta seuraa rangaistus vasta kuukausien tai jopa yli vuoden kuluttua? Mitä viestiä se lähettää rikolliselle, ja mitä se kertoo uhrille tai lainkuuliaiselle kansalaiselle? Kun oikeus tulee hitaasti, se ei tunnu oikeudelta, se tuntuu heikkoudelta. Suomessa rikosasioiden käsittelyajat ovat pidentyneet merkittävästi viime vuosina. Tuomioistuimet ja syyttäjät ovat ruuhkautuneet. Järjestelmä käyttää aikaa selviin ja yksinkertaisiin sakkoasioihin samaan aikaan, kun vakavammat rikokset odottavat käsittelyä. Tämä ei ole hallinnollinen ongelma, se on turvallisuus- ja uskottavuuskysymys. Jos rikosvastuun toteutuminen viivästyy, pelotevaikutus heikkenee, ja kun pelote heikkenee, rikollisuus ei ainakaan vähene.

Hallituksen esitys vastaa tähän ongelmaan järkevällä ja vastuullisella tavalla. Sen ajatus on kirkas: selvät ja yksinkertaiset rikokset pitää käsitellä nopeasti ilman raskasta tuomioistuinprosessia mutta oikeusturvaa vaarantamatta. Esityksen mukaan sakkomenettelyn soveltamisalaa laajennetaan. Jatkossa myös sellaisia rikoksia, joista enimmäisrangaistus on enintään kaksi vuotta vankeutta, voitaisiin käsitellä sakkomenettelyssä, jos asia on selvä ja yksinkertainen. Samalla henkeä ja terveyttä vakavasti koskettavat rikokset rajataan menettelyn ulkopuolelle. Tämä on tärkeä turvaraja. Poliisin toimivaltaa selkeytetään siten, että poliisi voisi ratkaista asiat, joista ankarin rangaistus on enintään sakkoa tai kuusi kuukautta vankeutta. Tämä tarkoittaa nopeampaa reagointia, selkeämpää vastuuta ja tehokkaampaa resurssien käyttöä. Lisäksi menettämisseuraamuksen yläraja nostetaan 5 000 euroon. Rikoshyötyä ei pidä jättää rikolliselle. Viestin on oltava yksiselitteinen: rikos ei kannata.

Arvoisa puhemies! Hyvä järjestelmä on sellainen, jossa selkeät sakkoasiat ratkaistaan viivytyksettä. Rikoksesta seuraa nopeasti sanktio. Tuomioistuimet voivat keskittyä vakaviin rikoksiin, kuten esimerkiksi väkivaltaan tai järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Poliisin työ on tehokasta. Oikeusvaltio toimii määrätietoisesti. Vastakohtana on sellainen järjestelmä, jossa pienetkin asiat kiertävät raskaan prosessin kautta, jonot kasvavat ja käsittelyajat pitenevät. Se ei vahvista turvallisuutta, se ei vahvista lain kunnioitusta.

Vahva oikeusvaltio ei tarkoita automaattisesti raskasta järjestelmää. Se tarkoittaa toimivaa järjestelmää. Turvallisuus ei synny byrokratiasta vaan siitä, että rikoksesta seuraa nopeasti ja johdonmukaisesti seuraamus. Jos haluamme turvallisemman Suomen, meidän on varmistettava, että oikeusjärjestelmä toimii tehokkaasti. Jos haluamme vahvistaa lain kunnioitusta, meidän on huolehdittava, että rikosvastuu toteutuu ilman aiheetonta viivästystä. Ja jos haluamme säilyttää kansalaisten luottamuksen, meidän on näytettävä, että järjestelmä kykenee uudistumaan. Tämä esitys on askel kohti tehokkaampaa, vastuullisempaa ja turvallisempaa Suomea.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Kiitoksia. — Edustaja Lyly, olkaa hyvä.

19.43 **Lauri Lyly sd:** Ly. Arvoisa rouva puhemies! Tämä on ilmeisen perusteltu hanke. Tässä kun katsoo näitä poliisin käsittelyaikoja, niin vuonna 2014 ne olivat 4,1 kuukautta, ja nyt vuonna 24 ne ovat olleet 7,2 kuukautta, eli kolme kuukautta on tullut lisää. Syyttäjällä oli 2,1 ja nyt 3,1, eli kuukausi on tullut lisää. Kärjäkäsittely: 3,7, nyt 5,3 kuukautta. Kokonaiskäsittelyaika on pidentynyt 10 kuukaudesta 15 kuukauteen, ja tämäkin on jo oikeusturvakysymys, että näin pitkiä aikoja nämä asiat menevät. Se kertoo siitä, että asioita on tuolla käsittelyssä todella paljon.

Nämä, mitä tässä on esitetty — sakkomenettelyn soveltamisajan laajentaminen, poliisi voisi tehdä enemmän niitä toimenpiteitä ja sitten menettämisseuraamuksen nostaminen

Pöytäkirjan asiakohta PTK 10/2026 vp

5 000:een — ovat sellaisia toimenpiteitä, joita pystytään tekemään nyt helpommin tämän lakiesityksen tultua hyväksytyksi.

Itseäni tässä mietityttää se, että kun aika paljon täällä perusteluissakin puhutaan nuorista ihmisistä, aika paljon tämmöisistä pienemmistä rikoksista ja noin pois päin, ja niissä kuitenkin on aika merkittäviäkin rangaistuksia, kuuteenkin kuukauteen asti on ollut aikaisemmin mahdollisuus joutua vankeuteen, niin tämän osalta mietin, kuinka paljon nämä nuoret tietävät omista oikeuksistaan silloin, kun he ovat tätä käsittelemässä poliisin kanssa, ja kuinka helposti siihen saadaan sitä oikeusapua paikalle niin, että he voivat sitten avata tätä tilannetta paremmin. Sitten kun tähän pitää saada henkilön suostumus, niin voisi olla hyväkin, että sitä prosessia mietittäisiin myös. Tämä on nyt lähetekeskustelussa, mietittäisiin sitten, kuinka varmistettaisiin se, että nuori ymmärtää, minkälainen prosessi tässä on kysymyksessä ja mikä hänen oikeutensa on viedä niitä asioita eteenpäin, jos ei ole tyytyväinen siihen ehdotukseen, ja osaisi tehdä oikeita kysymyksiä ja oikeita ratkaisuja siinä kohtaa. Se helpottaisi varmaan sitä jatkotyötä. Tämä oikeusapukysymys on mielestäni semmoinen, joka pitäisi näissäkin tilanteissa olla erityisesti nuorilla käytettävissä. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Paula Risikko: Ja vielä edustaja Autto

19.46 Heikki Autto kok: Arvoisa rouva puhemies! Ilta on tosiaan jo pitkällä, ja siksi vain lyhyesti haluan todeta, että tuen tätä hallituksen esitystä. Edellä mainiot edustajakollegat Nieminen ja Heikkinen käyttivät hyvin perusteelliset puheenvuorot tästä asiasta, ja yhdyn täysin siihen, mitä he sanoivat.

Tosiaan tämä sakon ja rikesakon määräämisestä annetun lain muuttaminen on tärkeä askel siinä, että pidämme Suomen tulevaisuudessakin vahvana oikeusvaltiona. On tärkeää, että rikkomuksista seuraa rangaistus. Tässä kyseisessä muutoksessa aivan erityisen hyvänä pidän tätä menettämisseuraamusta ja sen vahventamista, koska sillä pystytään puuttamaan sellaiseen rikolliseen elämäntapaan, joka valitettavasti ehkä viime vuosina on jossain määrin yleistynyt. Tämä on tärkeä tapa sellaista ei-toivottua käytöstä estää ja myös siten tällaisten rangaistusmenettelyjen kautta tukea ihmisiä kaidalla polulla eteenpäin ja elämässä hyviin asioihin.

Tuen siis sekä hallituksen esitystä että puhemiesneuvoston esitystä valiokuntiin lähettämisestä.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan ja hallintovaliokunnan on annettava lausunto.